

C

Srpska akademija obrazovanja, Beograd, Srbija
Visoka škola strukovnih studija za vaspitače "Mihailo Palov" u Vršcu, Srbija

ISTRAŽIVANJA U PEDAGOGIJI

Godina V | Broj 1 | Vršac - Beograd 2015.

Year V | No. 1 | Vršac - Belgrade 2015.

RESEARCH IN PEDAGOGY

Academy for Education Belgrade
Preschool Teacher Training College "Mihailo Palov" Vršac

ISTRAŽIVANJA U PEDAGOGIJI

ČASOPIS SRPSKE AKADEMIJE OBRAZOVANJA – BEOGRAD I VIŠOKE ŠKOLE STRUKOVNIH STUDIJA ZA VASPITAČE
„MIHAILO PALOV“ - VRŠAC

Glavni i odgovorni urednik: akademik Grozdanka Gojkov

Izdavači: SAO - Beograd
Visoka škola strukovnih studija za vaspitače „Mihailo Palov“ – Vršac

Za izdavača: akademik Nikola Potkonjak
doc. dr Jelena Prtljaga

Uredivački odbor:

akademik Jovan Đorđević, Srpska akademija obrazovanja,
Beograd, Srbija

Marta Gal, Pedagoški koledž, Baja, Mađarska

akademik Lizika Mihuc, Univerzitet „Aurel Vlaicu“, Arad,
Rumunija

akademik Marjan Blažič, Pedagoški fakultet, Ljubljana,
Slovenija

prof. dr Matjaž Duh, Univerzitet u Mariboru, Slovenija

prof. dr Ljupčo Kevereski, Pedagoški fakultet Univerziteta u
Bitoli, Bitola, Makedonija

doc. dr Jelena Prtljaga, Visoka škola strukovnih studija za
vaspitače „Mihailo Palov“, Vršac, Srbija

prof. dr Štefan Švec, Filozofski fakultet „Jan Amos
Komenski“, Bratislava, Slovačka

akademik Nenad Suzić, Filozofski fakultet, Banja Luka,
Bosna i Hercegovina

prof. dr Svetlana Kurteš, Portsmut, Engleska

prof. dr Sofija Vrcelj, Filozofski fakultet, Rijeka, Hrvatska

doc. dr Aleksandra Gojkov-Rajić, Visoka škola strukovnih
studija za vaspitače „Mihailo Palov“, Vršac, Srbija

dr Euđen Činč, Visoka škola strukovnih studija za vaspitače
„Mihailo Palov“, Vršac, Srbija

Izdavački savet:

akademik Nikola Potkonjak, Srpska akademija obrazovanja,
Beograd, Srbija

akademik Drago Branković, Filozofski fakultet, Banja Luka,
Bosna i Hercegovina

akademik Mladen Vilotijević, Srpska akademija
obrazovanja, Beograd, Srbija

prof. dr Jove Talevski, Pedagoški fakultet Univerziteta u
Bitoli, Bitola, Makedonija

doc. dr Ante Kolak, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

dr Nataša Sturza-Milić, Visoka škola strukovnih studija za
vaspitače „Mihailo Palov“, Vršac, Srbija

doc. dr Tanja Nedimović, Visoka škola strukovnih studija za
vaspitače „Mihailo Palov“, Vršac, Srbija

prof. dr Miodrag Milin, Univerzitet „Aurel Vlaicu“, Arad,
Rumunija

prof. dr Viktor Nojman, Univerzitet „De Vest“, Temišvar,
Rumunija

prof. dr Milena Valenčič-Zuljan, Pedagoški fakultet,
Ljubljana, Slovenija

prof. dr Mojra Kostić Bobanović, Univerzitet „Jurja
Dobrić“, Pula, Hrvatska

dr Mirča Maran, Visoka škola strukovnih studija za
vaspitače „Mihailo Palov“, Vršac, Srbija

prof. dr Aleksandar Stojanović, Visoka škola strukovnih
studija za vaspitače „Mihailo Palov“, Vršac, Srbija

Lektori: mr Ivana Đorđev, doc. dr Jelena Prtljaga

Dizajn korica: Stanislav Suhecki

Tehnički urednik: prof. dr Aleksandar Stojanović

Uredništvo: Vršac, Omladinski trg 1, vsvaskatedrasj@hemo.net

Štampa: Fiducia 011, Beograd
Tiraž: 100

ISSN 2217-7337

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Biblioteka Matice srpske, Novi Sad

37

ISTRAŽIVANJA u pedagogiji = Research in pedagogy / glavni i odgovorni urednik Grozdanka Gojkov. – God. 5, br. 1 (2015) - . – Beograd : Srpska akademija obrazovanja ; Vršac : Visoka škola strukovnih studija za vaspitače „Mihailo Palov“, 2015. - . – 25cm

Dva puta godišnje. – Tekst na srp. i engl. jeziku.

ISSN 2217-7337

COBISS.SR-ID 268028167

Садржај

RANA PROBLEMATIČNA PONAŠANJA – OSNOVA ZA PREDIKCIJU ASOCIJALNOG PONAŠANJA - Dragoljub Krneta, Aleksandra Šević	1
POVEZANOST STEPENA ZADOVOLJENOSTI POTREBE ZA AUTONOMIJOM NASTAVNIKA U ŠKOLI I NJIHOVIH STRATEGIJA RAZREDNE DISCIPLINE – Aleksandar Tadić	13
RELIGIOZNE I SEKULARNE JEVREJSKE OBRAZOVNE INSTITUCIJE U ARADU - Kajus Klaudijus Kucaru	29
UTICAJ SOCIOEKONOMSKOG STATUSA NA POJAVU PERFEKCIONIZMA KOD DAROVITIH UČENIKA OSNOVNIH ŠKOLA - Marina Krstić, Ljupčo Kevereski	40
PROFESIONALNE KOMPETENCIJE BUDUĆIH PEDAGOGA – Jelena Maksimović, Jelena Petrović, Jelena Osmanović	50
MOGUĆNOSTI PODSTICANJA METAKOGNITIVNIH STRATEGIJA UČENIKA POSREDSTVOM HEURISTIČKO-METODIČKIH INSTRUKCIJA – Danica Veselinov, Radmila Nikolić	64
PRIČE U RAZLIČITIM DOMENIMA DEČJEG RAZVOJA – Dragana Gnjatović	81
KORIŠĆENJE MOBILNOG TELEFONA U NASTAVI - Gábor Körösi, Péter Esztelecki	94
NTC LEARNING SYSTEM I DIVERGENTNA PRODUKCIJA – Grozdanka Gojkov, Ranko Rajović, Aleksandar Stojanović	105
JOVAN SKERLIĆ KAO UČITELJ ŽIVOTA - Ana M. Mumović	127

Msr. Danica Veselinov¹

Visoka škola strukovnih studija za vaspitače

„Mihailo Palov”, Vršac

Prof. dr Radmila Nikolić²

Učiteljski fakultet, Užice

Originalni naučni rad

UDK: 371.315.4

MOGUĆNOSTI PODSTICANJA METAKOGNITIVNIH STRATEGIJA UČENIKA POSREDSTVOM HEURISTIČKO-METODIČKIH INSTRUKCIJA

Rezime: U eri savremenog društva, temeljenog na ubrzanom naučno-informacionom revoluciji, učenik u nastavnom procesu nije samo posmatrač, već i aktivni konstruktor svog znanja. Aktuelne didaktičke teorije proklamuju nastavu u kojoj je nastavnik instruktor i fasilitator, i kao takav treba učenicima da pomogne u razvijanju i podsticanju sopstvenih strategija učenja, konstruisanih na osnovu intencionalnosti, samoodređenja i samoorganizovanog učenja.

U ovom eksplorativnom istraživanju razmatraju se mogućnosti uticaja heurističko-metodičkih instrukcija na podsticanje metakognitivnih sposobnosti, odnosno metakomponenta učenja kod učenika četvrtog razreda osnovne škole. Naš cilj je bio da utvrdimo koliko je putem seta didaktičko-metodičkih strategija, baziranih na heuristici i njenim metodama (istraživačko učenje, projekt metoda, problemska metoda, rad u manjim grupama, nastava u prirodi) moguće podstaći metakognitivne strategije učenika. Empirijsko istraživanje je sprovedeno putem eksperimentalnog programa, realizovanog u eksperimentalnoj grupi učenika, dok je kontrolna grupa radila u nepromenjenim uslovima. U skladu sa dobijenim rezultatima istraživanja, uporedili smo razlike između obe grupe i došli do zaključaka da je postojala statistički značajna razlika u rezultatima, odnosno izraženijim metakognitivnim sposobnostima učenika eksperimentalne grupe u segmentima koji su se odnosili na elaboraciju i povezivanje prethodno stečenog znanja sa novim, prevazilaženje teškoća tokom rada, proveravanje tačnih odgovora, način provere odgovora i izdvajanje glavnih pojmova i ideja iz teksta.

Ključne reči: heurističko-metodičke instrukcije, metakomponente učenja, trijadni proces učenja.

Uvodna razmatranja

Ubrzani naučno-tehnološki razvoj i stalno usavršavanje postojećih tehnologija u značajnoj meri su izmenili savremeno društvo. Razvoj znanja, njegova primena i stalno unapređivanje postali su karakteristika savremenog razvoja, dok moderna društva postaju društva znanja (Komnenović, Lažetić, Vukasović, 2010). Specifikum razvoja nauke i tehnologije u savremenom društvu neuporediv je sa bilo kojim ranijim vremenom, pa se tako društva znanja karakteristika svakog društva, u većoj ili manjoj meri, bez obzira na politički i ideološki diskurs, i utiču gotovo na svakog pojedinca (isto). U savremenim uslovima znanje i razvoj su neodvojivi jedno od

drugog, što znači da je efikasan privredni razvoj nezamisliv bez znanja, a da se obrazovanje nalazi u samom središtu problema vezanih za razvoj pojedinca i društva. Nove okolnosti zahtevaju odgovor na pitanje kakvo obrazovanje danas treba da bude, kako bi odgovorilo izazovima koje savremeni život postavlja pred njega. Nagli razvoj nauke i znanja je kao nezaobilazan zahtev postavilo oblikovanje nove obrazovne paradigme prema kojoj bi se mogao urediti obrazovni sistem primeren personalnim i društvenim potrebama čoveka postindustrijskog vremena (Milutinović, 2008). Potraga za novim paradigmama obrazovanja nikako ne znači odbacivanje etosa učenja i školovanja niti vrednosti obrazovnog procesa kojima se neguju intelektualni rast i kreativnost. Ovo bi jednostavno upućivalo na prepoznavanje potrebe da se sadašnje obrazovne strukture moraju promisliti u svetlu zahteva 21. veka (Milutinović, 2011).

Emancipatorno usmerene didaktike, utemeljene na fenomenološki orijentisanom nastavnom procesu, naglašavaju da nastavni proces mora biti konstruisan na osnovu prediskutiva učenika, a da se dalje ide ka shvatanju i saopštavanju, što je od konstitutivnog značaja za samointerpretaciju i interpretaciju sveta učenika (Gojkov i Stojanović, 2011). Osnovu ovakvih shvatanja nastavnog procesa čini postulat funkcionalno-kritičke orijentacije demokratizacije škole i društva. Tako nastaje 'didaktika usmerena ka učeniku', čiji je cilj da u proces institucionalnog poučavanja i učenja uključi sve aktere koji posredno i/ili neposredno participiraju u nastavi (Gojkov, 2009, 2014). Heurističko-metodičke instrukcije podstiču kod učenika intelektualnu autonomiju, samostalno istraživanje, samokreiranje i autoregulaciju tokom procesa učenja, podstiču dizajniranje i iznalaženje sopstvenih strategija učenja i otvaraju mogućnosti za razvijanje i podsticanje metakognitivnih strategija učenja.

U radu smo prikazali manji deo empirijskog istraživanja koje se odnosilo na efekte heurističko-metodičkih strategija u podsticanju metakomponenta učenja kod učenika četvrtog razreda osnovne škole. Naš cilj je bio da utvrdimo koliko je putem heurističko-metodičkih instrukcija moguće uticati na metakomponente učenja – pre početka učenja (sastavljanje plana učenja); za vreme procesa učenja (elaboracija i povezivanje prethodno stečenog znanja sa novim, prevazilaženje teškoća tokom rada na zadacima upotrebom drugih strategija rešavanja problema); nakon procesa učenja (proveravanje datih odgovora i tačnih rešenja, način provere odgovora, izdvajanje glavnih pojmova i ideja iz teksta). Rezultate i njihovu interpretaciju analiziraćemo u daljem tekstu rada.

Heurističko-metodičke instrukcije u službi podsticanja metakomponenta učenja

U konstelaciji sa emancipatornom didaktikom, nalazi se Freireova koncepcija ljudskog bića kao 'nezavršenog projekta', koja posmatra relacije između nastavnika i učenika kao neizolovanu pojavu, što ukazuje na neophodnost holističkog, odnosno integrativnog pristupa u nastavnom procesu. Cilj ovog pristupa ogleda se u osvešćivanju pojedinca da bude sposoban da kritički reflektuje socijalnu realnost i identifikuje uslove koji ometaju sopstveno samoispunjenje. Tako je P. Freire (1972) isticao da suština poučavanja nije u sakupljanju i prenošenju znanja, već u otvorenom dijalogu između nastavnika i učenika u kom se kreira znanje. Odnosno, i nastavnici i učenici ovde čine subjekte u otkrivanju realnosti i re-kreiranju znanja.

Vodeći se Sternbergovom trijarhičnom teorijom učenja, pokušali smo da heurističko-metodičkim instrukcijama podstičemo trijadu koja se odnosi na učenikov unutrašnji svet

